

שור שנגה את הפרה פרק חמישי בבא קמא נד.

עין משפט
נר מצוה

פח א מיי פייז מהל
נקי ממון הלכה א
סמך עשין סח טו"ש ח"מ
סי"מ טי פ"א:

(א) [לקמן סג.] (ב) [לעיל ג.]:
(ג) [א] לעיל נא. [נג.]:
(ד) [ז"מ ס. (ה) רש"ל,
(ו) [נדבכים כג.] (ז) [ב"מ
ס. (ח) [ע"י מו"ק לקמן
ע"ל: ד"ה וטרי ומסופת
מזכות לה. ד"ה סבר].

תורה אור השלם

1. בעל הבור ישלם כסף
ישיב לבעליו ודמות יתיה
לו: שמת כח אר

הגהות הב"ח

(א) גבי שאינו קרב לגבי
מוצא לא כתב רחמנא
חמור ואי כתב רחמנא
חמור וכו' שאין קדוש
בצבורה לא כתב רחמנא
שור אלא אמר קרא:
(ב) תוס' ד"ה חמור וכו'
הגהל קמא קשיא דלא
תשיב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חמור וכו' הדיו
בעלי חיים. עין מנחות דף
ד ע"ב:

רבינו חננאל

דבר שנבלתו מטמא במגע
ובמשא. פ"י כגון בהמה
וחיה דכתיב בהון בהריא
דמטמאין מגע ובמשא.
אבל עופות דאין מטמאין
במגע ובמשא אלא כגריס
אבות הבליעה.

לחלק. ללא תימא אינו חייב עד שיפול שם שור וחמור ביחד:
ונפל לשון יחיד: ונפל עובא משמע. [כמו ועשה בללאל וזהו
שמות לו] ובלא האות והמופת (דברים יג) ובלא הארי ובלא
הדוב (שמואל א ח): מידו אחרינא לא. ושאר מיני מנול: אף כל צעני
חיים. לרבנן קמתרן לה ולרי יהודה
אתא או רבי אף שאר מטלטלין:
עופות אין מטמאין במגע ובמשא:
א"כ. ללא רבי אלא מאי דדמי ליה
לפרטא משני דרדין: לטוב רחמנא
חד פרט. או שור או חמור ודרשינן
כל כעין הפרט ומדכתב אידך אס
אינו ענין לדבר שנבלתו מטמאה דלא
אחי צבאלא דהוה ענין לעופות דדמו
לפרטא צדד כד דהוה צעלי חיים ואיכא
למפרך השתא דתרווייהו לריבי מהיכא
ממעט אדם אלא מהך מלתא דעופות
מקשי ואזיל עד דמפיק ליה מכוליה
טעמא: שאין קדוש בצבורה לא.
כגון סוסים וגמלים כתב רחמנא שור
לדא אינטריכא דהא ממלל אחי
לרביי אפי' סוסים וגמלים הואיל
ודמו לפרטא משני דרדין צעלי חיים
ונבלתו מטמא אכל עופות דלא דמו
אלא צדד כד לא: אלא. לא תימא
חור וכלל למדרשה בכלל ופרט וכלל
אלא תימא אמר קרא והמת יהיה לו
כו': לים בני מיסה ניסו. בתמיה
ול"ל קרא למעטיניהו לרבנן ורבי
יהודה היכי מלי לרבייניהו הא לא
קרינן צהו והמת יהיה לו: ציריטן
זו היא מיסתן. הלכך לרבנן אתא
חמור למעטיניהו הואיל ולאו מיתה
ממש היא ושור למעטי אדם שאינו
מין צהמה ואי כתב רחמנא חד הוה
אמינא למעטי אדם אכל כלים לא
דמי קא ממעט צעלי חיים דכותיה
קא ממעט להכי אינטריך חמור
ולרבי יהודה או לרביי כלים אתא
אף ע"ג. ללא בני מיתה ניסו ממש
ושור למעטי אדם צעלי חיים
דכותיה ולקמן פריך לר' יהודה חמור
למה לי: צדדי. חדשים: שור
פסולי המוקדשין. שפדה אין המיתה
שלו דקיימא לן בצבורות צפרק צ'
(דף טו.) גבי פסולי המוקדשין לאחר
פדינו תזבח ולא גיה צטר ולא חלב
ואכלת ולא ללבידן: שור ולא אדם.
שאינו מין צהמה: ושה דאבידה.
כיון דכתיב לל אבידת אחיך למה
לי דכתב רחמנא חמור ושור ושה
ושלמה וצפרק אלו מלאות' דרשינן להו
לכולהו בר משה: הא של פקח פטור.

אן מבעי ליה לה"ק. האי סוגיא כר' יאשיה דמנריך או לחלק
בכל דוכמין אכל לרבי יונתן אין לרבי או לחלק ומימא א"כ
סוגיא זו דלא כהלכתא דצ"ה השואל (ב"מ דף ז' ע"ב) מוקי ארבי כרבי
יאשיה ורצא כרבי יונתן וק"ל כרצא לגבי דלצ"ה וצ"ה אותו ואת
צנו (חולין דף ע"ח:) גבי פלוגתא
דחוששין לרע טעם משמע דתלמי
צפלוגתא דרבי יונתן ור' יאשיה נמי
יש לתמוה למה אין אנו פוסקין כמ"ד
כר' יונתן מכת מילתיה דרצא צפרק
השואל: הוה אמינא קרב לגבי
מזבח אין. מימא למה לא יליפין
הכא שור שור משצט ובמסקנא נמי
דמרבינן עופות מדרבנן ישיב לבעלי
כל דאית ליה צעלים ל"ל נילף משור
שור או חמור חמור משצט כמו
חסימה ופריקה לקמן וממילא
אמעטי אדם דליכא למיף
משצט כדאמרין לקמן (ע"ב) גבי
כלאים להנחה הקשתי ואלא לדבר
אחר וכן גבי משלומי ככל והשצט
אבידה מה ריך ריבוי ריבוי ילף
משצט ומיזה להפרשה דהר סיני ניחא
דלא שייך למיף משצט דעדין לא
נאמרו עשרת הדברות ו"ל דצמקוס
ששיך לדרוש בכלל ופרט לא יליפין
שור שור משצט וכן כל הני דהוה
דרשינן בכלל ופרט דמשלומי ככל
דרשינן ליה צדדי צדדי צדדי (לקמן
דף סג.) אי לא ריבוי דכל וכן יש
לפרש צהצט אבידה אכל בכל אחרני
י"ל דלא מדריש בכלל ופרט וכלל:
קרב לגבי מזבח. צ"פ"ק דקדושין
(דף ט"ו.) גבי הענקה דכתיב
לאן גורן ויקב לא ממעט כל דבר
שאיין קרב לגבי מזבח משום דבכלל
גורן הוה כמה דכריש שאין קרידיש
לגבי מזבח אכל צ"פ"ק דחולין (דף
כה:) צ"ע דכתיב כל מעשה עזים
תחטאו דלמר עזים למעטי עופות
ואמאי לא ממעטינן כל דבר שאין
קרב לגבי מזבח ומיזה להווא ליננא
דלמר לקמן כל ריבויא הוא לא
קשה מהתם: בין ארבי יהודה
דמרבה בליים בליים בני מיתה ניסו.
וא"ת ומאי פריך כ"ש משום דלאו
בני מיתה ניסו לריבי ריבויא לרבי
יהודה ו"ל דלר' יהודה נמי הוה
ממעט כלים מחמור אי לאו ריבויא
ולהכי פריך צין לרבנן דמעטי להו
כלים מחמור ובין לרבי יהודה דמרבה
להו כלים מאו לאפוקי ממיטעו דחמור

מוסף רש"י

להביל ולא לחבטו.
משום דעבד ליה העל לצור
ולא משום חבטו (לר"י ג.).
במי שהמת שלו. מי
שלא לו להאכל נעילמו
לכלים (ר"י נא.) שצ"ל
למכור הגבילה. יא' זו
שאף על פי שפדה טעון
קבורה, דאמרין גבי פסולי
המקדשין שפדו תזבח
ולא גיה צטר ולא חלב
ואכלת ולא ללבידן, מכאן
שאין פדין את הקדשים
להאכל לכלים (ר"י נא.).
חמור דבור לר' יהודה.
דמחייב על מוקי כלים
צבור קשיא לן למאי אתא,
דילוי לרבנן מעטי להו שור
ולא אדם חמור ולא כלים
(ב"מ כב.).

או מבעי ליה לחלק ורבי יהודה לחלק
מופלא נפקא ורבנן ונפל טובא משמע
אימא ונפל כלל שור וחמור פרט כלל ופרט
אין בכלל אלא מה שבפרט שור וחמור
אין מדי אחרינא לא אמרי בעל הבור
ישלם חור וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה
דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש
בעלי חיים אף כל בעלי חיים אי מה הפרט
מפורש דבר שנבלתה מטמאה במגע
ובמשא אף כל דבר שנבלתה מטמאה
במגע ובמשא א"כ אבל עופות לא א"כ נכתוב
רחמנא חד פרטא הי נכתוב אי כתב שור
הוה אמינא קרב לגבי מזבח אין שאינו קרב
לגבי מזבח לא א"כ ואי כתב רחמנא חמור
ה"א קדוש בבכורה אין שאין קדוש בבכורה
לא אלא אמר קרא והמת יהיה לו כל דבר
מיתה בין לרבנן דקא ממעטי להו לכלים ובין
לר' יהודה דקא מרבי להו לכלים כלים
בני מיתה ניסו אמרי שבירתן זו היא מיתתן
ולרב דאמר בור שחייבה עליו תורה
להביל ולא לחבטו בין לרבנן בין לרבי
יהודה כלים בני הבלא האי והמת יהיה לו
דמיופקעי מהבלא האי והמת יהיה לו
מבעי ליה לכדרבא א"כ דאמר רבא שור
פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר
והמת יהיה לו במי שהמת שלו יצא זה
שאיין המת שלו אלא אמר קרא יכסף
ישיב לבעליו לרבות אכל דאית ליה בעלים
א"ה אפילו כלים ואדם נמו אמר קרא
שור ולא אדם חמור ולא כלים ולרבי
יהודה דקא מרבי להו לכלים בשלמא שור
ממעט ביה אדם אלא חמור מאי ממעט
ביה אלא אמר רבא חמור דבור לרבי
יהודה ושה דאבידה לדברי הכל קשיא:
נפל לתוכו שור חרש שוטה וקמן חייב:
מאי שור חרש שוטה וקמן אימיא שור של
חרש שור של שוטה שור של קמן הא שור
של פקח פטור אמר רבי יוחנן שור שהוא
חרש שור שהוא שוטה שור שהוא קמן
הא

הא לאו בני מיתה ניסו: בין ארבי יהודה בליים בני
הב"א ניסו. אפילו למאן דאית ליה צ"ה המניח (לעיל דף כט.)
לרבי יהודה מפיקר נוקי לאחר נפילת פשיעה פטור וא"כ לא מחייב רבי יהודה אלא צבור צרשותו וצבור צרשותו אצטריך שפיר
למיטעו כלים צבצטה דחצטה ידיה הוא מ"מ פריך שפיר דצחיקו הכל משתעי קרא מדריש רצ ונפל עד שיפול דרך נפילה וחצטה
היכא דהו דידיה אחיב צ"ק וצבצט דמשתעי ציה קרא אית לן לאשכחוי ריבויא כלים לר"י ומיזה אין נראה שידרוש ר' יהודה אפילו לרבי
עד שיפול דרך נפילה דכיון דלא מחייב אלא צבור צרשותו אין לו לדורשו כמו ששמואל אין דורשו משום דבכל מקום שיתחייב צבצט
מתחייב צבצטה: חמור דבור א"כ יהודה ב"י. והא דלא קאמר נמי גס לרבי דצריש הגוזל קמא לקמן (דף ז' ע"ב) דלא חשיב אלא
הק דדמו דהו צעלי חיים הקשה הר"ר משה מפונטיו"א ואימא דחמור אתא למעט שטרות ואור"ל דלמאן דלא דאין דינא דגרמי
אפי' הוא עצמו פטור ולמאן דלאין דינא דגרמי נמי לא מחייב אלא מדרבנן דממוכא צפרק הכונס (לקמן דף סג.) דמיבעיה ליה
אי עשו תקנת גזול במסור או לא ואי דינא דגרמי דאורייתא למה לא עשו תקנת גזול במסור כמו צבצט: ש"ה דאבידה דרברי
הב"א קשיא. וא"ת לגופיה אצטריך למהו פרט וכלל ועשה כלל מוסף על הפרט ואחריו כל מיני דשור וחמור ושלמה אצטריך
כל חד וחד מילתיה כדריש צ"ה אלו מלאות (ב"מ דף ט"ו.) ואי לא שיה דמיימר הוה משיירי חד מינייהו לפרט וכלל ולא הוה
דרשינן ציה מדי ו"ל דבכל מקום שיש פרט וכלל רגיל רבינו שמואל יתן טעם למה לי לפרט כיון דאתרבי כל מיני ומפרש דש"ס
יש צדדים שלא הוה מתרבי מהכלל אס לא שקדמו פרט להיות כלל מוסף עליו ולרבות כל דבר והכא קים ליה לבעל הש"ס
דמלאצדדה סתם הוה משעינן שפיר כל אבידה כאילו יש פרט וכלל שאין למעט שום אבידה מצדו אצ או מקי"ו או צבצט ענין וא"כ
כאן פרט כדי שלא למעט מן הכלל שום דבר על ידי שום דין א"כ לכל אבידה כתיב והו לכל ריבויא לרבות כל אבידה כאילו
יש פרט וכלל אף על גב דדרשינן מיניה צע"ו (דף טו:) לרבות המומר מכל מקום איכא למדרש נמי כל אבידה דאורייתא
קאי ריבויא אאבידה ואחין ומרבינן כל אבידה דכל אחד ולאחיהו:

הא לאו בני מיתה ניסו: בין ארבי יהודה בליים בני
הב"א ניסו. אפילו למאן דאית ליה צ"ה המניח (לעיל דף כט.)
לרבי יהודה מפיקר נוקי לאחר נפילת פשיעה פטור וא"כ לא מחייב רבי יהודה אלא צבור צרשותו וצבור צרשותו אצטריך שפיר
למיטעו כלים צבצטה דחצטה ידיה הוא מ"מ פריך שפיר דצחיקו הכל משתעי קרא מדריש רצ ונפל עד שיפול דרך נפילה וחצטה
היכא דהו דידיה אחיב צ"ק וצבצט דמשתעי ציה קרא אית לן לאשכחוי ריבויא כלים לר"י ומיזה אין נראה שידרוש ר' יהודה אפילו לרבי
עד שיפול דרך נפילה דכיון דלא מחייב אלא צבור צרשותו אין לו לדורשו כמו ששמואל אין דורשו משום דבכל מקום שיתחייב צבצט
מתחייב צבצטה: חמור דבור א"כ יהודה ב"י. והא דלא קאמר נמי גס לרבי דצריש הגוזל קמא לקמן (דף ז' ע"ב) דלא חשיב אלא
הק דדמו דהו צעלי חיים הקשה הר"ר משה מפונטיו"א ואימא דחמור אתא למעט שטרות ואור"ל דלמאן דלא דאין דינא דגרמי
אפי' הוא עצמו פטור ולמאן דלאין דינא דגרמי נמי לא מחייב אלא מדרבנן דממוכא צפרק הכונס (לקמן דף סג.) דמיבעיה ליה
אי עשו תקנת גזול במסור או לא ואי דינא דגרמי דאורייתא למה לא עשו תקנת גזול במסור כמו צבצט: ש"ה דאבידה דרברי
הב"א קשיא. וא"ת לגופיה אצטריך למהו פרט וכלל ועשה כלל מוסף על הפרט ואחריו כל מיני דשור וחמור ושלמה אצטריך
כל חד וחד מילתיה כדריש צ"ה אלו מלאות (ב"מ דף ט"ו.) ואי לא שיה דמיימר הוה משיירי חד מינייהו לפרט וכלל ולא הוה
דרשינן ציה מדי ו"ל דבכל מקום שיש פרט וכלל רגיל רבינו שמואל יתן טעם למה לי לפרט כיון דאתרבי כל מיני ומפרש דש"ס
יש צדדים שלא הוה מתרבי מהכלל אס לא שקדמו פרט להיות כלל מוסף עליו ולרבות כל דבר והכא קים ליה לבעל הש"ס
דמלאצדדה סתם הוה משעינן שפיר כל אבידה כאילו יש פרט וכלל שאין למעט שום אבידה מצדו אצ או מקי"ו או צבצט ענין וא"כ
כאן פרט כדי שלא למעט מן הכלל שום דבר על ידי שום דין א"כ לכל אבידה כתיב והו לכל ריבויא לרבות כל אבידה כאילו
יש פרט וכלל אף על גב דדרשינן מיניה צע"ו (דף טו:) לרבות המומר מכל מקום איכא למדרש נמי כל אבידה דאורייתא
קאי ריבויא אאבידה ואחין ומרבינן כל אבידה דכל אחד ולאחיהו:

הא לאו בני מיתה ניסו: בין ארבי יהודה בליים בני
הב"א ניסו. אפילו למאן דאית ליה צ"ה המניח (לעיל דף כט.)
לרבי יהודה מפיקר נוקי לאחר נפילת פשיעה פטור וא"כ לא מחייב רבי יהודה אלא צבור צרשותו וצבור צרשותו אצטריך שפיר
למיטעו כלים צבצטה דחצטה ידיה הוא מ"מ פריך שפיר דצחיקו הכל משתעי קרא מדריש רצ ונפל עד שיפול דרך נפילה וחצטה
היכא דהו דידיה אחיב צ"ק וצבצט דמשתעי ציה קרא אית לן לאשכחוי ריבויא כלים לר"י ומיזה אין נראה שידרוש ר' יהודה אפילו לרבי
עד שיפול דרך נפילה דכיון דלא מחייב אלא צבור צרשותו אין לו לדורשו כמו ששמואל אין דורשו משום דבכל מקום שיתחייב צבצט
מתחייב צבצטה: חמור דבור א"כ יהודה ב"י. והא דלא קאמר נמי גס לרבי דצריש הגוזל קמא לקמן (דף ז' ע"ב) דלא חשיב אלא
הק דדמו דהו צעלי חיים הקשה הר"ר משה מפונטיו"א ואימא דחמור אתא למעט שטרות ואור"ל דלמאן דלא דאין דינא דגרמי
אפי' הוא עצמו פטור ולמאן דלאין דינא דגרמי נמי לא מחייב אלא מדרבנן דממוכא צפרק הכונס (לקמן דף סג.) דמיבעיה ליה
אי עשו תקנת גזול במסור או לא ואי דינא דגרמי דאורייתא למה לא עשו תקנת גזול במסור כמו צבצט: ש"ה דאבידה דרברי
הב"א קשיא. וא"ת לגופיה אצטריך למהו פרט וכלל ועשה כלל מוסף על הפרט ואחריו כל מיני דשור וחמור ושלמה אצטריך
כל חד וחד מילתיה כדריש צ"ה אלו מלאות (ב"מ דף ט"ו.) ואי לא שיה דמיימר הוה משיירי חד מינייהו לפרט וכלל ולא הוה
דרשינן ציה מדי ו"ל דבכל מקום שיש פרט וכלל רגיל רבינו שמואל יתן טעם למה לי לפרט כיון דאתרבי כל מיני ומפרש דש"ס
יש צדדים שלא הוה מתרבי מהכלל אס לא שקדמו פרט להיות כלל מוסף עליו ולרבות כל דבר והכא קים ליה לבעל הש"ס
דמלאצדדה סתם הוה משעינן שפיר כל אבידה כאילו יש פרט וכלל שאין למעט שום אבידה מצדו אצ או מקי"ו או צבצט ענין וא"כ
כאן פרט כדי שלא למעט מן הכלל שום דבר על ידי שום דין א"כ לכל אבידה כתיב והו לכל ריבויא לרבות כל אבידה כאילו
יש פרט וכלל אף על גב דדרשינן מיניה צע"ו (דף טו:) לרבות המומר מכל מקום איכא למדרש נמי כל אבידה דאורייתא
קאי ריבויא אאבידה ואחין ומרבינן כל אבידה דכל אחד ולאחיהו: